

Hertugernes
Augustenborg
som fyrtårn
- hvad nu?

Hvorfor er Augustenborg
noget ganske særligt?

Hvordan er det nu lige med de der hertuger?

For at gøre en lang historie kort:

Det handler om 1) magt og arveretten til kongeriget Danmark og 2) den nationalisme, der skyllede ind over hele Europa i 1800-tallet

...Og det gik rigtig galt for hertugen af Augustenborg og hans bror Prinsen af Nør, der udløste 1. slesvigske krig i 1848 (Treårskrigen)

Men før det gik galt, byggede de en enestående hertugby

Arkitekturen som ramme om magten

- Bygget efter barokke idealer primært i perioden 1764-1807
- Det barokke er ikke kun tydeligt i bygningerne, men også i bygningsstruktur og den gennemførte byplan, der sætter hertugen og hans slot i centrum
- Slottet med staldgård og andre tilknyttede bygninger, herunder den smukke og tidstypiske slotskirke, er et af Danmarks mest storslåede senbarokke slotsanlæg
- Endnu mere unikt bliver det af, at der i tilknytning til slottet ikke kun er park og palæer men også en helt bysamfund, der visuelt er underordnet slottet
- Hertugernes bratte exit har skabt en tidslomme
- Et af de mest interessante steder i Europa at studere fyrstelig selvscenestættelse og formsprog

Augustenborg er meget mere end blot bygninger: Augustenborgs og Grænselandets immaterielle arv

- Fra hertugbyen udspringer en meget større fortælling med **global betydning og relevans**
- Der kan trækkes **en lige linje fra Hertugernes Augustenborg** som arnested for de strømninger og begivenheder, der førte til de slesvigske krige, over den demokratiske grænsedragning i 1920 og frem **til det moderne grænselands helt særlige tradition for demokrati**, samarbejde og fredelig sameksistens mellem nationale mindre- og flertal
- Voksende **mindretal i trivsel på begge sider af grænsen** med egne børnehaver, skoler, medier, foreninger, politiske partier og kulturinstitutioner – en kilde til berigelse og fælles identitet
- Det er **ikke kommet af sig selv**, men i dag er det demokrati i praksis og dagligdag
- **Det, der ikke fungerer andre steder, fungerer her** – og er en model for demokratisk sameksistens
- **Denne store og stolte historie er Augustenborg arnestedet for** – og forstår man ikke Augustenborgs historie, forstår man ikke grænselandets
- Augustenborg er det **fineste eksempel** på en by, **præget af det evige spændingsfelt og vekselvirkningen mellem nationale tilhørsforhold** – og der er stadig mange markører rundt om i byen

Vi er ikke de eneste, der synes, at Augustenborg er noget ganske særligt...

Århus Arkitektskole har med støtte fra Realdania gennemført projektet "Umistelige kulturmiljøer i Danmarks yderområder", hvor ca. 2.100 danske kulturmiljøer frem til i dag er blevet screenet.

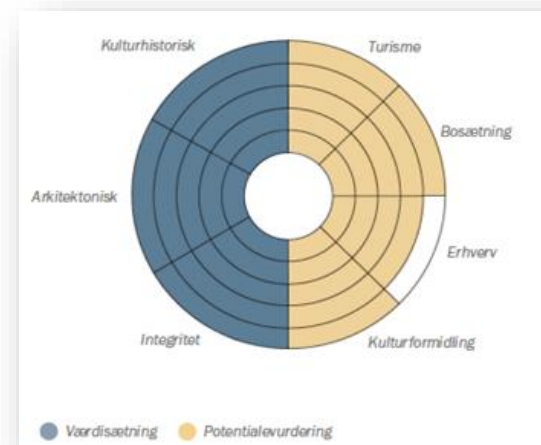
Ud af alle disse kulturmiljøer i Danmark opnår Augustenborg en bemærkelsesværdig høj score – og er blandt de absolut mest interessante og bevaringsværdige kulturmiljøer i Danmark.

"Men ét kulturmiljø stikker alligevel helt af, nemlig hertugbyen Augustenborg. Det er ikke mange kulturmiljøer, vi har undersøgt, der har scoret så højt på alle parametre som Augustenborg. Augustenborg er ganske enkelt i toppen af kulturmiljøernes superliga."

Det samlede kulturmiljø i Augustenborg har en enestående sammenhæng, der er meget, meget overbevisende. Så i Augustenborg ligger et af Danmarks allerfineste kulturmiljøer med et meget stort fremtidigt potentiale"

Mogens A. Morgen
Professor, Århus Arkitektskole

Formand for ICOMOS
UNESCO's officielle rådgivende organ for Verdensarv

Hvad er det, byrådet har
besluttet?

Fyrtårnsbeslutningen sætter gang i arbejde på mange fronter

Hertugernes Augustenborg

Hertugernes Augustenborg rummer et unikt kulturmiljø og et stort potentiale for Sønderborg Kommune. Den barokke hertugby, slottet, parken og fortællingen om grænselandets demokrati, mindretal og fredelige sameksistens udgør et særligt kulturmiljø af både national og international betydning. Det gør Hertugernes Augustenborg til en stærk kandidat til UNESCO's verdensarvsliste. Samtidig er Augustenborg en levende by, hvor der vil blive sat fokus på udvikling af attraktive boliger, gode hverdagsrammer og nye muligheder for borgere, erhvervsliv og turisme.

Fyrtårnsprojektet skal genetablere den fysiske hertugby med slottet, slotskirken, de omkringliggende palæer, parken og barokhuse for på den måde at øge turismen og skabe de kulturelle og historiske forbindelser, der kan styrke et fremtidigt verdensarvskandidatur. Hertugernes Augustenborg skal i tæt samarbejde med den danske UNESCO Nationalkommission gøres til et førende UNESCO-epicenter.

Med Hertugernes Augustenborg som fyrtårn vil Byrådet koble kulturarv, turisme, byudvikling og bosætning til gavn for hele Sønderborg Kommune. Byrådet vil arbejde for at Hertugernes Augustenborg kommer på UNESCO's verdensarvsliste, og den historiske bydel og det moderne Augustenborg skal bindes sammen og gribe ind i hinanden.

Med andre ord skal vi...

Det fysiske

- genetablere og renovere den fysiske hertugby

En levende og moderne by

- udvikle en levende by med alle de muligheder og funktioner, der gør byen god at bo, leve, arbejde og drive virksomhed i

Koblinger, forbindelser og sammenhængskraft

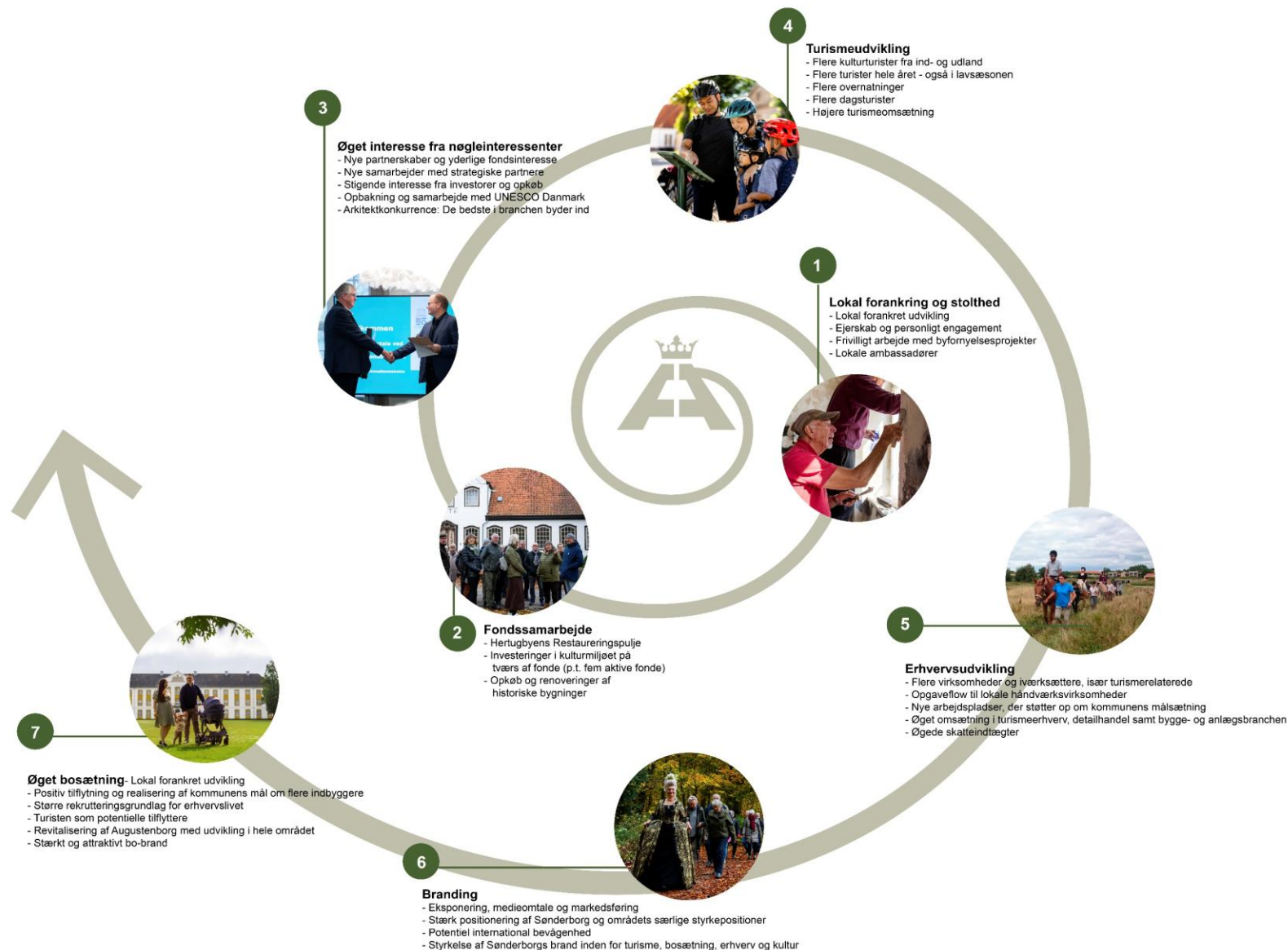
- Sikre sammenhæng mellem det historiske og moderne Augustenborg
- Koble kulturarv, turisme, byudvikling og bosætning til gavn for hele kommunen – hele kommunens fyrtårn
- koble det fysiske Augustenborg med grænselandets store fortælling om demokrati, mindretal og fredelig sameksistens – og skabe de kulturelle og historiske forbindelser, der bakker op om et verdensarvskandidatur. Denne kobling er nøglen til et succesfuldt verdensarvskandidatur

UNESCO og verdensarven

- Gøre Hertugernes Augustenborg til et UNESCO epicenter i tæt samarbejde med den danske UNESCO Nationalkommission
- Søge optagelse på UNESCOs verdensarvsliste

Hvad er det for en udvikling, der er sat i gang?

Hver gang Sønderborg Kommune investerer 1 kr. i udviklingen af Hertugernes Augustenborg, investerer eksterne parter 4 kr.

Hvad er potentiallet?

Turisme og erhverv

250.000
besøgende årligt

19,4%
øget turismeomsætning
i Sønderborg kommune

455
nye arbejdspladser,
der bidrager til Sønderborg Kommunes ambition
om 2.000 nye arbejdspladser

12
nye butikker og restaurationer
i Augustenborg

Min. 15%
stigning i iværksætteri
og antallet af private virksomheder
i 6440 Augustenborg

61%
stigning i antal årsværk
i 6440 Augustenborg

Bosætning

Fra negativ til positiv befolkningstilvækst
i Augustenborg

Minimum 300
nye boliger i Augustenborg-området,
svarende til en boligtilvækst på knap 10%,
der skal bidrage til kommunens samlede målsætning
om 77.000 indbyggere i kommunen

Øgede boligpriser
i Augustenborg

Øgede skatteindtægter

Funding og investeringer

En gennemsnitlig
investeringsgrad på minimum
4
i projektperioden

Indgåelse af
10
nye samarbejder
med fonde, puljer og private investorer

Strategiske samarbejder og partnerskaber

Indgåelse af
10
strategiske samarbejder og partnerskaber
om realisering af UNESCO-målsætning
med relevante parter

Brandværdi/kendskab

Stigende kendskab
til Hertugernes Augustenborg

Branding og positionering
af Sønderborg kommune som
turisme-, kultur- og bosætningsbrand

Presseomtale i projektperioden
til en værdi af minimum
20 mio. kr.

Hvordan kan vi sammen gøre det
til virkelighed?

Byens hertugelige, privatejede bygninger

De privatejede huse

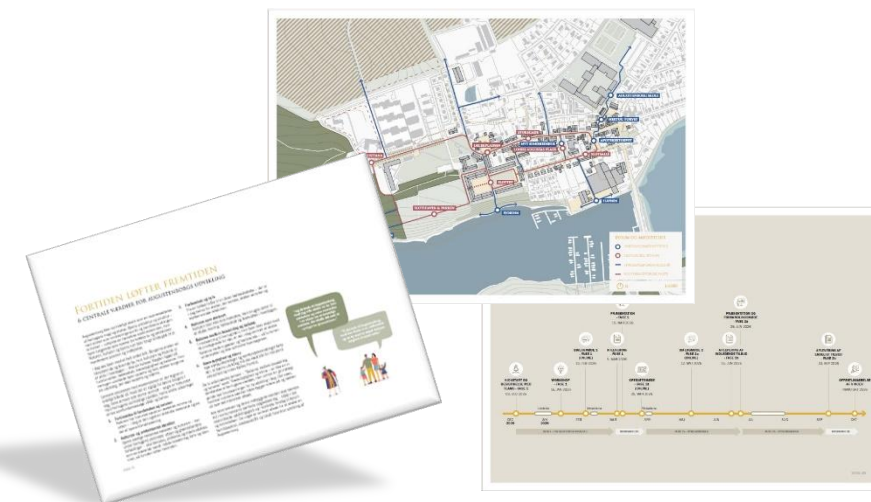
Hertugbyens Restaureringspulje

- Sønderborg Kommune, Realdania og A.P. Møller Fonden har etableret Hertugbyens Restaureringspulje
- De første fem projekter er ved at være gennemført
- Puljens formål er at yde økonomisk støtte til de ca. 55 privatejede huse i det centrale kulturmiljø
- De tre samarbejdspartnere har hver indskudt 20 mio. kr. i puljen, hvor borgene kan få støtte til istandsættelse af bygningsfacader på op til 75% af omkostningerne
- Også Slots- og Kulturstyrelsen er gået med og yder samme støtte til byens fredede ejendomme

Den største arkitektkonkurrence i kommunens historie skal give os mange svar, som vi endnu ikke har

- Hvordan skal kulturmiljøets gader, pladser, rum, beplantning og byinventar se ud?
 - Hvordan skal den moderne by og kulturmiljøet mødes og hænge sammen?
 - Hvordan skal byen fungere, og hvordan skal vi bevæge os rundt i den?
 - Hvordan skal vi bruge de forskellige byrum, hvor mødes vi, hvor parkerer vi, hvor handler vi og hvor skal vi bygge nyt?
-
- Det vindende hold skal udarbejde den strategiske helhedsplan for fremtidens Augustenborg.
 - Der skal sikre, at det hele hænger sammen, og at Augustenborg er et fantastisk sted at bo
-
- De udvalgte teams er blandt landets førende landskabs-, kulturarvs- og arkitektvirksomheder, og de har sammensat hold med et helt særligt fokus på netop de udfordringer og ønsker, vi gerne ser løst og løftet i Augustenborg
 - AART (med Erik Brandt Dam Arkitekter, Artelia og Hird&KO)
 - Holschen Nordberg (med Schønherr og WSP)
 - LYTT (med Gründl Haahr, Rønnow Arkitekter, FULDENDT og Mogens A. Morgen)
 - EFFEKT (med FLÅK, E+N og VITA)
-
- Vinderen offentliggøres i uge 43
 - Vi vil bede vinderen komme og præsentere deres tanker og idéer - og få jeres input og reaktioner på dem
-
- Intet er mejslet i sten – heller ikke trafikale ændringer!

Offentligt-privat partnerskab om ny udviklingsplan for Augustenborg Havn

- Fyrtårsambitionen om en verdensarvscertificering betyder, at Augustenborg Havn bliver en UNESCO bufferzone
- Udvikling af havnen skal ske i overensstemmelse og samspil med det hertugelige kulturmiljø
- Samtlige hold i arkitektkonkurrencen har peget på havnen som helt central for oplevelsen af og ankomsten til Hertugernes Augustenborg
- Vi vil søge rådgivning og vejledning fra ICOMOS og UNESCO Danmark
- Økonomiudvalget har vedtaget at afsøge mulighederne for at indgå et offentligt-privat samarbejde om omdannelsen af den gamle og nedslidte industrihavn
- En ny plan for havnen kan f.eks. omfatte:
 - Boligbyggeri i respekt for kulturmiljøet
 - Bevarelse af pakhuset fra 1898
 - Marina og promenade
 - Badefaciliteter
 - Plads til det maritime fritids- og klubliv
 - Bløde bevægelseskorridorer til og fra byen og den bynære kultur
 - Klimasikring
- Nu skal vi afsøge partnerskaber og finde de helt rigtige fonde og samarbejdspartnere, der kan se værdien af og potentialet i Augustenborg Havn

Augustenborg Skov

Der var engang en hertugelige skov fyldt med hertugelige oplevelser

- Skoven er en vigtig del af kulturmiljøet, hertugfortælling og magtiscenesættelsen
- Den indgår i det areal, som vi en dag drømmer om at få verdensarvscertificeret
- Skoven ejes af Naturstyrelsen, der driver den som urørt skov
- Dog er der fortsat respekt for alléerne, men vi er langt fra det oprindelige udtryk og formål
- F.eks. bekæmpes hertugens laksebær som invasiv art, imens det meste af skoven passer sig selv og er overladt til naturens gang
- Det er ikke for sent
- Så nu går vi i dialog med Naturstyrelsen
- Igen skal vi finde de rigtige samarbejdspartnere og fonde og have dem med på idéen om, at Augustenborg Skov skal være mere lystskov og mindre urørt skov

-

En levende og moderne by, der kobler hertugbyen med den store grænselandsfortælling

Kultur

- Stærkt samarbejde med Augustiana om:
 - Grænselandets immaterielle arv i kunst og kunstformidling
 - Augustiana som kreativt læringsrum for vores uddannelsesinstitutioner
 - Det fysiske Augustiana: Det eneste palæ åbent for offentligheden
 - Fortsat positionering som kommunens kunstcentrum med opbakning til de stærke kunstmiljøer
- Nuværende events og oplevelser: Den Kgl. Sommerballet, koncert med Symfoniorkestret, Grummes Teater m.fl.
- Nye events med fokus på Augustenborgs og grænselandets immaterielle arv, f.eks. musik, teater, kunst, håndværk og levendegjort historie
- Strategiske events på vejen mod verdensarven: UNESCO Dage 2.0., Grænselandets folkemøde osv.

Turisme- og erhvervsudvikling

Udvikling af kulturmiljøet hånd i hånd med udvikling af kommercielle aktiviteter:

- Nye restaurationer og caféer
- Hoteller, B&B osv. - f.eks. et boutiquehotel på havnen
- Mere handel og butiksliv med fokus på lokale produkter
- Mange flere turismeaktiviteter som f.eks. kommercielle, hertugelige oplevelser, udlejning af udstyr, sejlads osv.
- Etablering af erhvervsforening eller samling af detailhandlen
- Nye arbejdspladser i Augustenborg
- Flere iværksættere: Rådgivning, flyverpladser og café/butiksløkal til afprøvning af forretningsidéer

Hvordan bliver man verdensarv?

Én sætning er gået igen og igen

- **"TÆNK STORT"**
- Så det har vi gjort!

- Vi behøver bare én - men har 4-5 ud af 10, når vi også kobler den immaterielle arv på
- Når den materielle og immaterielle arv kobles, stiger vores mulighed for en verdensarvscertificering med 90%
- Forklaringen på det findes hos UNESCO

1. være et mesterværk af menneskelig kreativitet.
2. vise et vigtigt sammenspil mellem menneskelige værdier, i en periode eller inden for et kulturelt område i verden, i forbindelse med udviklingen af arkitektur eller teknologi, monumental kunst, byplanlægning eller landskabsudformning.
3. være et enestående eller i det mindste exceptionelt vidnesbyrd om en kulturel tradition eller en civilisation, som er levende eller forsvundet.
4. være et særligt eksempel på en bestemt type bygning, arkitektonisk eller teknologisk samhørighed eller et landskab, som illustrerer et eller flere betydningsfulde stadier i menneskets historie.
5. være et særligt eksempel på traditionelle menneskelige bosættelser, eller menneskers udnyttelse af jord eller hav, som er repræsentativ for en eller flere kulturer, eller menneskets samspil med miljøet, navnlig hvor dette er blevet sårbart som følge af uigenkaldelige forandringer.
6. være direkte eller håndgribeligt forbundet med begivenheder eller levende traditioner, ideer, tro eller kunstneriske og litterære værker af særlig universel betydning.
7. indeholde enestående naturfænomener eller exceptionelt naturskønne områder eller områder af æstetisk betydning.
8. være særlige eksempler på væsentlige stadier i Jordens historie, herunder vidnesbyrd om livet, væsentlige igangværende geologiske processer i forbindelse med udvikling af landskabsformer eller væsentlige geomorfologiske eller fysiografiske karakteristika.
9. være særlige eksempler på betydningsfulde igangværende økologiske og biologiske processer i evolutionen og udviklingen af økosystemer på land, i ferskvand, ved kyster og i havet samt plante- og dyresamfund.
10. indeholde de vigtigste og mest signifikante naturlige levesteder for bevaring på stedet af biologisk mangfoldighed, herunder levesteder for truede arter, der har særlig universel betydning ud fra et videnskabeligt eller bevaringsmæssigt synspunkt.

Hvad er UNESCO, UNESCO Danmark og UNESCO-steder?

- UNESCO er FN's organisation for uddannelse, videnskab, kultur og kommunikation
- Grundlagt i kølvandet på 2. Verdenskrig for at forhindre fremtidige konflikter i at opstå – for krigen viste, at økonomiske og politiske aftaler kan ikke stå alene
- 25 aktive konventioner, forskningsprogrammer, uddannelsesnetværk og kulturarvsordninger er rammen om UNESCOs arbejde for aktivt at styrke fred og sikkerhed i verden gennem viden, kommunikation og kulturel forståelse
- Hvor verdensarvskonventionen måske er noget bagudskuende og konserverede, er de andre konventioner og programmer mere aktive og fremadrettede
- Den danske nationalkommission ønsker lige som de andre nordiske kommissioner at skabe langt bedre balance og har derfor vedtaget en ny strategi i 2025 med fokus på fremtidens UNESCO-steder frem for blot en verdensarvslokation eller et monument
- Så i dag arbejder vi med et **nyt ord for verdensarv: UNESCO-sted**
- Et UNESCO-sted er mødet og samspillet mellem sted, mennesker, kultur og natur:
 - ❑ Den **materielle og immaterielle kulturarv** går hånd i hånd og løfter hinanden
 - ❑ **Levende og dynamisk** sted
 - ❑ Båret af **stedbundne værdier, stærk lokal forankring og borgerinvolvering**
 - ❑ Sted hvor **UNESCO-programmer kan kombineres** og bruges til at skabe og løfte **lokalforankret udvikling**
 - ❑ Bakker op om UNESCOs arbejde for at skabe **fred og forståelse** mellem mennesker gennem bl.a. **kultur og kulturarv**

"SINCE WARS BEGIN IN THE MINDS OF MEN, IT IS IN THE MINDS OF MEN THAT THE DEFENSES OF PEACE MUST BE CONSTRUCTED"

UNESCO præambel

unesco

Den danske
nationalkommission

"Hertugernes Augustenborg skal i tæt samarbejde med den danske UNESCO Nationalkommission gøres til et førende UNESCO-epicenter"

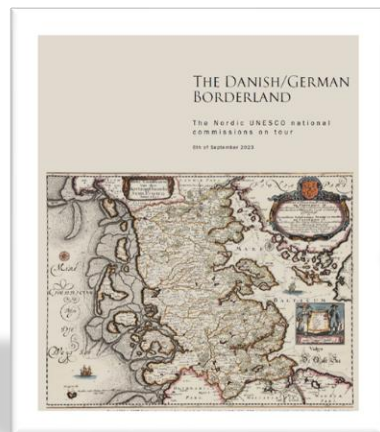

Det er godt nyt for Hertugernes Augustenborg

- I det dansk-tyske grænseland er vi lykkedes med det, der er hele formålet med UNESCO: Create the defences of peace in the minds of men
- Derfor oplever vi stor opmærksomhed, opbakning og velvilje fra UNESCO-systemet
- At blive et UNESCO epicenter betyder, at vi arbejder på, at Hertugerne Augustenborg skal være centrum og udgangspunkt for UNESCO-arbejde i Danmark og grænselandet
- Det gør vi ved at arbejde på tværs af UNESCOs programmer for at styrke sammenhængen mellem Augustenborgs fysiske arv og grænselandets store historie
- På den måde styrker vi Hertugernes Augustenborgs verdensarvskandidatur væsentligt
- Vi er den første kommune herhjemme, der arbejder på tværs af flere af UNESCOs programmer og konventioner
 - UNESCO Learning City Sønderborg
 - UNESCO Verdensarv: Hertugernes Augustenborg
 - UNESCO immateriel kulturarv : De dansk-tyske mindretal, ringridning og det sønderjyske køkken/kaffebord
 - UNESCO Memory of the World: København Bonn-erklæringerne
 - Man and the Biosphere: Flensborg Fjord
 - UNESCO geopark: Tegllandskabet og teglværkshistorien

Vi bliver ved med at tænke stort:

Som epicenter kan Augustenborg blive første stop på et UNESCO-trail i grænselandet

"SINCE WARS BEGIN IN THE MINDS OF MEN, IT IS IN THE MINDS OF MEN THAT THE DEFENSES OF PEACE MUST BE CONSTRUCTED"

Samarbejde over grænsen

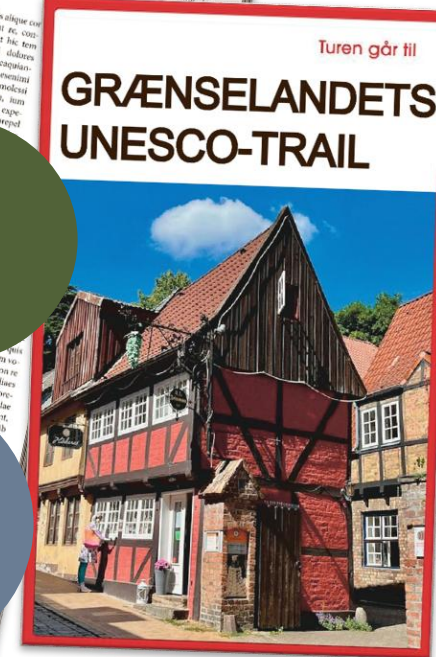
Kunst og kultur

Lokationer, sites og steder

Gastronomi

Events og begivenheder

Natur

Hvor lang tid tager det?
– og hvad koster et fyrtårn?

Der er lang vej endnu...

Overblik:

Proces for optagelse på UNESCOs verdensarvsliste

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
De privatejede huse															
Det offentlige kulturmiljø															
Augustenborg Havn															
Augustenborg Skov															
Byfornyelsesprojekter 1															
Byfornyelsesprojekter 2 (realisering af masterplanens handlinger)															
Byfornyelsesprojekter 3 (realisering af masterplanens handlinger)															
UNESCO-trail –og programmer															
Ansøgning Tentativ-liste															
UNESCO-ansøgning															

Hvad koster et fyrtårn?

Samlet økonomisk overblik for Hertugernes Augustenborg som fyrtårn 2026-2040

FYRTÅRNET Hertugernes Augustenborg UNESCO	 Fyrtårn: Hertugernes Augustenborg som UNESCO verdensarv	Sønderborg Kommunes egenfinansiering Ekstern finansiering I alt	22,1 mio. kr. 18,75 mio. kr. 40,85 mio. kr.
MASTERPLANENs Hertugernes Augustenborg	Realisering af masterplanens opdaterede handlingskatalog	Sønderborg Kommunes egenfinansiering Ekstern finansiering I alt	15,8 mio. kr. 7,7 mio. kr. 23,50 mio. kr.
	Vedtaget fysisk genetablering af Hertugernes Augustenborg ifølge masterplanen	Sønderborg Kommunes egenfinansiering Ekstern finansiering I alt	134,22 mio. kr. 43,53 mio. kr. 177,75 mio. kr.

- Jeres opbakning er altafgørende – det er jeres by!
- Et UNESCO-sted er et levende sted med fokus på de mennesker, der bor der og en bæredygtig udvikling
- Den immaterielle arv bæres af mennesker – af vores traditioner, historier, samspil og interaktion med det sted, vi bor
- Borgerinddragelse og citizen science er ikke tomme ord – det er fundamentet i UNESCO-arbejdet
- Opbakning til projektet er et optagelseskriterium på Verdensarvslisten
- Vi bliver målt og vejret på, om vi lykkes med at udvikle Augustenborg i fællesskab

Augustenborgs særlige historie, arv og identitet stikker dybt: Hvad der kendetegner Augustenborg?:

Over 90% fremhæver Augustenborgs særlige historie, arv og identitet

76,7% synes ligefrem, at det i høj eller meget grad er præcis det, der kendetegner Augustenborg-området

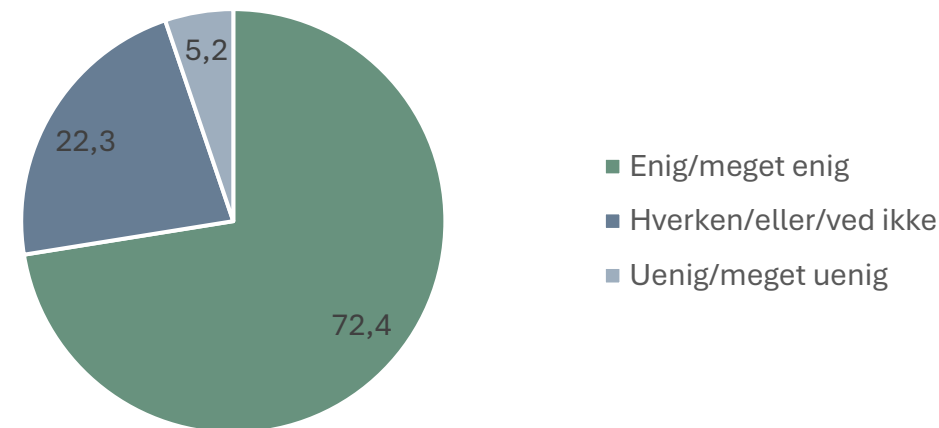
For 53,7% har den særlige historie, arv og identitet haft indflydelse på beslutningen om at bosætte sig i Augustenborg

20,9% angiver, at Augustenborgs og grænselandets særlige historie, arv og identitet er det bedste ved at bo i Augustenborg

73,9% er stolte over at bo i Augustenborg-området

Jeg synes, at Hertugernes Augustenborg skal være
Kommunens næste Fyrtårnsprojekt

Hvad sker der nu?

- Det er en stor elefant, der skal spises i små bidder
- Det kommer til at tage tid!
- Vi kender ikke alle svarene – og vi skal sammen forbeholde os retten til at blive klogere undervejs
- Det kommer både til at støve og støje - og ikke alle beslutninger kommer til at være lige populære
- Vi er i fuld gang med organisere fyrtårnet og skabe rammerne for de mange opgaver
- Vi kommer til at have mange arrangementer som dette – og også alle mulige andre samarbejdsformer og -fora

Så nu skal vi sammen ud over stepperne

